

OSVRTI

SPOMEN-PARK DOKTORŠČINA

U vrlo zanimljivom broju časopisa KAJ, posvećenom Zagrebu, Medvedgradu i Medvednici (broj 6/1894), u članku *Imena – spomenici prošlosti* dr. Petar Šimunović prikazuje nastanak mnogih naziva predjela i ulica Zagreba.

U dijelu članka pod naslovom *Spomen-park Dotrščina* (str. 13/14) pri tumačenju imena tog spomen-parka nisu uzete u obzir povijesne okolnosti u kojima je to ime nastalo.

Povijesna je činjenica da su kanonici zagrebačke stolne crkve u srednjem vijeku i kasnije bili vlasnici nekih posjeda u blizini i daljoj okolici tadašnjega grada, pa su te zemlje odavno dobile imena po funkcijama svojih vlasnika. Tako je današnje izletište *Prepuštovec* blizu Kašine bilo posjed prepošta (praepositus – predstojnik zbora kanonika). *Kustošija* u zapadnom dijelu Zagreba pripadala je nekad kustosu (kanoniku čuvaru katedrale), a *Lektorčice*, zemlje istočno od Granešine, kanoniku lektoru. Stara šuma *Doktorščina*, danas spomen-park žrtava fašizma, bila je nekad posjed doktora, tj. učitelja kaptolske škole. I u poznatom Belostenčevom rječniku *Gazophylacium* (Zagreb, 1740) „doctor” znači „navučitelj”. Sam naziv posjeda nađen je u spisima iz 1590. godine u obliku *Doktorovščina* (Kaptolski arhiv u Zagrebu, ACA f. 104 nr. 3) i u mnogim kasnijima kad se ustalio naziv *Doktorščina*.

Prema tome, ime Doktorščina vrlo je staro i etimološki razumljivo pa bi ga trebalo i upotrebljavati umjesto Dotrščina, pogotovu što ime Doktorščina nije ni do danas nestalo iz upotrebe. Nalazimo ga i na poslijeratnim zemljovidima.

Lelja Dobronić

 NAZIVI PREVLAKA (*ISTAM*)
 I *MORSKI TJESNAC*
 NISU ISTOZNAČNI

I na zagonetarstvo (enigmatiku), posebice na sadržaj križaljki, valja gledati kao na sredstvo razvoja jezične kulture. U Križaljci br. 881 zagrebačkog VJESNIKA od 10. II. 1985. godine rješavači su mogli pročitati i ovakvo pitanje: *prevlaka, morski tjesnac*. Odgovor na tako postavljeno pitanje glasi: *istam*. Nazivi *prevlaka (istam)* i *morski tjesnac* nisu istoznačni. Sastavljača je križaljke, pretpostavljam, zaveo B. Kanić koji u svome *Rječniku stranih riječi (...)*, Zagreb, 1966., zemljopisno pogrešno tumači značenje riječi *istam*. On to čini na sljedeći način: „*istam*, *istma*, 2. mn. *istāmā* grč. (*isthmós*), *prevlaka*, *morski tjesnac*; (...); *Korintska prevlaka* (u Grčkoj). ”U našoj zemljopisnoj znanosti tako ne tumačimo! *Prevlaka* ili *istam* su istoznačni nazivi za dio kopna, a *morski tjesnac* je naziv za dio mora.

(1) *Prevlaka* je uža kopneni prostor koji odvaja dva susjedna mora, a istodobno povezuje dvije susjedne veće kopnene površine. Takvu su funkciju nekada imale *Korintska prevlaka* i *Panamska prevlaka* u kojima su izgrađeni kanali. *Prevlaka Kru* na Malajskom poluotoku odvaja Južno kinesko more od Andamanskog mora.

Istam (grč. *isthmós*; *Isthmia*; *Istamske igre*) je tuđica, istoznačni je naziv za *prevlaku*.

(2) *Morski tjesnac* je hidrološki pojam, naziv je za užu morski prolaz koji povezuje dva veća susjedna mora; istodobno odvaja dva veća susjedna kopna. Morski su tjesnaci, primjerice, *Gibraltarska vrata* između Sredozemnog mora i Atlanskog oceana, *Bospor – Dardaneli* između

Crnog mora i matičnog mu Sredozemnog mora, *Mesinski prolaz* između Tirenskog mora i Jonskog mora, *Otrantska vrata* između Jadranskog mora i Jonskog mora. *Doverska vrata* između Atlanskog oceana i rubnoga mu Sjevernog mora i *Beringov prolaz* između Sjevernoga ledenog oceana ili Arktičkog oceana* i Tihog oceana.

Prema tome, dvočlanom nazivu *morski tjesnac* s gledišta zemljopisnog jezika nema mjesta ni u autorovoj križaljci (881) ni u Klaićevu *Rječniku* (uz riječ *istam*).

Ratimir Kalmetu

* Takva zemljopisna imena u našim zemljovidima zamjenjujemo imenom – *Sjeverno ledeno more*, nepoznato kao „more” u onim zemljama koje imaju izravni izlaz na takvo more (u SSSR, Kanadi i USA). Što bismo mi rekli kad bismo na zemljovidima, tiskanima u Moskvi, Ottawi i Washingtonu, pročitali *Jadranski zaljev*? Lik *Sjeverno ledeno more* ulazi u našu toponimičku (kartografsku) tradiciju, ali i takvoj bismo u ovome slučaju morali okrenuti leđa!

STRANA KNJIGA O NAŠEM NAGLASNOM SUSTAVU

O knjizi Jadranke Gvozdanović: "Tone and Accent in Standard Serbo-Croatian", Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1980.

Jadranka Gvozdanović rođena je u Zagrebu, završila je studij slavistike u Zagrebu, a zatim studij slavistike i opće lingvistike u Amsterdamu gdje je sada predavač.

Knjiga koju predstavljamo njezina je doktorska radnja. Napisana na engleskom jeziku, na 164 stranice, i sadrži četiri opsežna poglavlja: *Prosodic features – some basic considerations* (Prozodijska obilježja – uvod), *The prosodic system of standard*

Serbo-Croatian (Prozodijski sistem srpsko-hrvatskog jezika), *Correlates of accentness in Standard Serbo-Croatian* (Korelati akcentuiranosti u srpsko-hrvatskom jeziku), *A synopsis of Standard Serbo-Croatian phonology* (Pregled fonologije srpsko-hrvatskog jezika). Svako poglavlje obuhvaća veći broj podnaslova, zatim iscrpne bilješke, tri priloga s podacima o ispitivanoj građi i ispitanicima, vrijednu bibliografiju, sažetak na njemačkom, holandskom i hrvatskom jeziku, te dijalekatsku kartu hrvatsko-srpskog govornog područja.

U uvodu knjige autorica najavljuje da je to fonetsko-fonološka studija, a da je glavna hipoteza formulirana na temelju eksperimentalnih podataka P. Ivića i I. Lehiste. Najkraće rečeno, ideja je autorice da se frekvencija osnovnog tona (FOT) može smatrati relevantnom u opisu naglasnog sustava hrvatskosrpskoga jezika ako se uzme u obzir mjesto njezinog vrhunca u toku trajanja samoglasnika, nosioca sloga. (Tonalnost izgovora naglasna izražava se objektivnom mjernom veličinom – frekvencijom laringalnih impulsa, a to je ujedno frekvencijski najniža – osnovna komponenta kompleksnog vokalskog zvuka. J. B.)

U prvom poglavlju autorica najprije definira prozodijska obilježja pozivajući se na radove R. Jakobsona, M. Hallea i I. Lehiste. Navode se mišljenja raznih autora o relevantnim fonetskim korelatima akcentuiranosti u raznim jezicima. Razlučuju se inherentna od suprasegmentalnih obilježja. Fonetska (akustička) analiza ne daje uvijek jednoznačna rješenja o korelatima akcentuiranosti jer jasno ne razdvaja relevantno od redundantnog (bitno od zalihosnog). Akustičku analizu valja nadopuniti testovima percepcije.